

Mr. J.W. Frederiksprijs, Laudatio - Adri van der Meulen en Paul Smeele – 13 november 2015

Als voorzitter van de jury is het mij een genoegen mee te kunnen delen dat unaniem besloten is om de Mr. J.W. Frederiksprijs van 2015 toe te kennen aan Adri van der Meulen en Paul Smeele. Zij ontvangen deze driejaarlijkse prijs voor hun boek *De Pottenbakkers van Gouda 1570-1940*, verschenen in 2012. De juryleden wensen bij hun waardering voor deze uitgave ook nadrukkelijk de eerdere publicaties van deze auteurs op het gebied van het Nederlandse aardewerk te betrekken. Het is verdrietig te moeten vaststellen dat een van hen, Paul Smeele, de prijs niet meer persoonlijk in ontvangst kan nemen. Hij overleed helaas op 13 april van dit jaar.

Met de ondertitel 'hun betekenis voor de geschiedenis van de Nederlandse keramiek' geven de onderzoekers aan, dat zij hun studie over de pottenbakkers van Gouda vanuit een zo breed mogelijk perspectief en aan de hand van zoveel mogelijk bronnen hebben benaderd. Per periode wordt eerst de situatie van de pottenbakkersnijverheid in Gouda in het algemeen belicht, waaronder de verspreiding van de bedrijven over de stad, de organisatie van het werk, de arbeidsomstandigheden en de handel, gevolgd door een vergelijking met andere centra. Tot slot komt de ontwikkeling van het assortiment, de vormgeving en de decoraties uitvoerig aan bod, zowel aan de hand van bronnen als aan het schaars overgeleverde materiaal.

Deze breed georiënteerde werkwijze is kenmerkend voor alle publicaties van Van der Meulen en Smeele. Zonder te zijn opgeleid als historicus of kunsthistoricus, hebben zij als geïnteresseerde verzamelaars jarenlang serieus onderzoek verricht naar het alledaagse gebruiks-aardewerk, dat in de loop der eeuwen op diverse plaatsen in ons land vervaardigd werd. Dit heeft eerder al geresulteerd in een reeks publicaties, onder meer over de aardewerkproductie in belangrijke centra als Groningen, Friesland, Overijssel en Gelderland, en Bergen op Zoom. Met name het uitputtende werk *Fries Aardewerk. De Pottenbakkers van Friesland 1750-1950. Het Ambacht. De Mensen. Het Aardewerk*, gepubliceerd in 2005, verdient hier eveneens bijzondere vermelding.

Nauwkeurig en uitputtend archiefonderzoek, alsmede het uitspellen van regionale kranten ligt aan al hun studies ten grondslag. Juist het minutieuze vergaren van aantallen, jaartallen en prijzen maakt het mogelijk om waardevolle conclusies over de ontwikkelingen van het aardewerkambacht over een langere periode te presenteren. Het is bovendien een grote verdienste, dat de duizenden afzonderlijke kleine feiten en aantallen die op deze manier bij elkaar zijn gebracht, op een zodanige manier zijn vastgelegd, dat zij het grote verhaal steeds onderbouwen en nooit vertroebelen.

De boeken en artikelen van Adri van der Meulen en Paul Smeele voorzien heel duidelijk in een leemte. Voordien was er weinig serieus onderzoek gedaan naar regionaal ambachtelijk aardewerk. Hun pionierswerk, waarvan de eerste studies in de jaren tachtig verschenen, sloten aan bij de toenmalige opbloei van de belangstelling voor het ambachtelijke (archeologische) aardewerk bij verzamelaars en musea. Nu blijkt het grote belang van hun werk tevens te liggen in de mogelijkheid om hiermee een brug te slaan tussen de geschiedenis van het exclusieve luxe sieraardewerk en de opkomst van de industriële productie in de negentiende eeuw. Zonder dat zij daar zelf naar streefden, zijn hun publicaties misschien zelfs schoolvoorbeelden van wat heden ten dage *Design Culture* wordt genoemd.

Graag wenst de jury mevrouw Van der Meulen toe, dat zij lopende onderzoeken waaraan zij samen met Paul Smeele werkte, in de komende jaren zal weten af te ronden. Moge de toekenning van de Frederiksprijs daarbij een stimulans vormen.